

“ปริศนาหัวใจ” นวนิยายแนวจิตวิเคราะห์ของฟิลิปป์ แกร็งแบร์ต

« Un secret » le roman psychanalytique de Philippe Grimbert

ปฐมพงษ์ ภูผา*

Résumé

Cet article a pour but de présenter la façon dont Philippe Grimbert, écrivain et psychanalyste d'origine juive, a su utiliser ses connaissances en psychanalyse freudienne pour raconter une expérience personnelle traumatique dans sa propre vie et celle de ses proches et construire son roman «Un Secret», paru en 2004 et qui décrit la férocité du génocide juif pendant la Deuxième Guerre mondiale (1939–1945). Dans cet objectif, l'auteur utilise, d'une part, la technique de narration comme une psychothérapie: Grimbert, narrateur et personnage principal du récit, souffrant de problèmes physiques et mentaux, raconte en ordre chronologique son aventure thérapeutique. D'autre part, il se sert de la psychanalyse pour révéler des problèmes et des complexes psychologiques des personnages. Cette approche par la psychanalyse va permettre aux lecteurs de ce roman d'être véritablement au cœur du malheur et de la souffrance sévère et traumatique des juifs, qui ne peuvent être guéris autrement que par la psychothérapie.

ความนำ

นวนิยายเรื่อง “ปริศนาหัวใจ” หรือ “Un Secret” ผลงานเขียนของฟิลิปป์ แกร็งแบร์ต (Philippe Grimbert) ซึ่งตีพิมพ์ครั้งแรกในปี ค.ศ. ๒๐๐๔ จัดเป็นนวนิยายเรื่องหนึ่งที่มุ่งบอกเล่าผลกระทบอันโหดร้ายทารุณของสงครามฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวยิวในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง (ค.ศ. ๑๙๓๙–๑๙๔๕) เช่นเดียวกับที่นักเขียนคนอื่น ๆ ก่อนหน้านี้ได้เคยถ่ายทอดผ่านผลงานเขียนหลากหลายรูปแบบ โดยเฉพาะในรูปแบบนวนิยายหลายต่อหลายเรื่อง แต่สิ่งที่ทำให้นวนิยายเรื่อง “ปริศนาหัวใจ” ของฟิลิปป์ แกร็งแบร์ต นักเขียนซึ่งเป็นทั้งชาวยิวและนักจิตวิเคราะห์ โดดเด่นน่าสนใจกว่านวนิยายเรื่องอื่น ๆ ก็คือวิธีการเขียนที่ผู้แต่งได้นำความรู้ด้านจิตวิทยาเชิงจิตวิเคราะห์ตามทฤษฎีของซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) มาใช้ในการถ่ายทอดประสบการณ์ชีวิตจริงของตนเองและบุคคลที่เกี่ยวข้องในครอบครัว ที่ได้รับผลกระทบจากสงคราม ไม่ว่าจะเป็นเทคนิคการเล่าเรื่องและการดำเนินเรื่องที่คล้ายคลึงกับขั้นตอนการบำบัดผู้ป่วยด้วยวิธีจิตบำบัด (psychothérapie) หรือการนำเสนอตัวละครที่มีปัญหาทางจิตตามหลักจิตวิเคราะห์ (psychanalyse) ส่งผลให้ผู้อ่าน

* นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาการแปลภาษาฝรั่งเศส-ไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง บทแปลนวนิยายเรื่อง “ปริศนาหัวใจ” ของฟิลิปป์ แกร็งแบร์ต พร้อมบทวิเคราะห์

ตระหนักถึงผลกระทบอันโหดร้ายทารุณของสงคราม ที่ไม่ใช่แค่ส่งผลร้ายต่อร่างกาย ทำให้ชาวยิวต้องสูญเสียเลือดเนื้อ ญาติพี่น้องและคนรักไปเป็นจำนวนมากเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อจิตใจอย่างรุนแรง สร้างความรู้สึกบอบช้ำที่ฝังลึกเป็นบาดแผลทางใจจนยากจะเยียวยา ทำให้บางคนถึงกับมีปัญหาทางจิต บาดแผลจากสงครามนั้นนอกจากจะเกิดกับผู้ที่เผชิญเหตุการณ์ในช่วงเวลาดังกล่าวแล้ว ยังสร้างปัญหาซับซ้อนเรื้อรังมาถึงชาวยิวรุ่นลูกในช่วงหลังสงคราม ดังเช่นตัวผู้เขียนนวนิยายเรื่องนี้อีกด้วย

๑. เทคนิคการเล่าเรื่องและการดำเนินเรื่องที่คล้ายคลึงกับวิธีจิตบำบัด (psychothérapie)

สิ่งสำคัญที่ผู้เขียนสามารถทำให้ผู้อ่านมีอารมณ์ร่วมและเข้าถึงความรู้สึกเจ็บปวดในจิตใจของตัวละครชาวยิวได้เป็นอย่างดี เสมือนได้รับฟังจากปากของผู้เล่าโดยตรง ก็คือเทคนิคการเล่าเรื่องและการดำเนินเรื่องที่ผู้เขียนได้สร้างตัวละครที่มีนามสกุลว่า “แกร็งแบร์ต” ซึ่งก็คือตัวผู้เขียนเอง โดยใช้สรรพนามแทนตนเองว่า “Je” ทำหน้าที่เป็นผู้นำที่เป็นตัวละครในเรื่อง (narrateur personnage) เล่าเรื่องราวของตนเองและเรื่องของพ่อ “แม็กซิม” และแม่ “ตาเนีย” ตลอดจนญาติพี่น้องชาวยิวซึ่งมีอยู่จริงในชีวิตจริง ดังที่เขาเคยให้สัมภาษณ์ไว้ว่า ตัวละครทั้งหมดในนวนิยายเรื่องนี้ มีเพียงแค่หลุยส์ซึ่งทำหน้าที่เป็นนักบำบัดตัวละครเดียวเท่านั้นที่เขาสร้างขึ้น “Louise est le seul personnage véritablement fictif de ce

roman...”¹ ยิ่งกว่านั้น ในการเล่าเรื่องราวชีวิตของเขา แกร็งแบร์ตจะเล่าเรื่องอาการป่วยทางจิตและวิธีการบำบัดจิตของตนไปตามลำดับเวลา โดยเน้นวิธีการบำบัดที่ทำให้ผู้ป่วยได้ระบายความในใจออกมา เพื่อปลดปล่อยความรู้สึกอัดอั้น การชักจูงให้ผู้ป่วยยอมรับสภาพความเป็นจริงด้วยการปรับสภาพจิตใจของตัวเอง และการทำให้ผู้ป่วยรู้แจ้งเพื่อควบคุมจิตใจให้สงบ ยอมรับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ เรื่องราวที่แกร็งแบร์ตเล่าเริ่มต้นขึ้นตั้งแต่วัยเด็กที่เขามีปัญหาทางจิต จนมาถึงจุดเปลี่ยนเมื่อเข้าสู่วัยรุ่น ที่เขาได้รับฟังความจริงอันโหดร้ายเกี่ยวกับพ่อแม่ในช่วงสงครามฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ก่อนที่เขาจะเกิด อันเป็นจุดเริ่มต้นทำให้เขาได้รับการบำบัดเยียวยา สามารถฟื้นฟูสภาพจิตใจหายจากอาการป่วยทางจิต มุ่งมั่นศึกษาเล่าเรียนด้านจิตวิเคราะห์จนกลับมาเป็นที่พึ่งให้กับพ่อแม่ ทำตัวเป็นประโยชน์ต่อสังคม และช่วยเหลือผู้ป่วยคนอื่น ๆ ต่อไปได้ ทำให้ผู้อ่านได้รับรู้และติดตามกระบวนการบำบัดจิตและพัฒนาการทางจิตของผู้เล่าตามลำดับ ๔ ขั้นตอน ดังนี้

๑.๑ ขั้นตอนที่หนึ่ง (บทที่ ๑-๒) เป็นขั้นตอนที่ผู้เล่าบอกเล่าถึงปัญหาทางจิตของตนในวัยเด็ก ในขั้นนี้แกร็งแบร์ตเล่าว่าตัวเองเป็นเด็กที่มีปมปัญหาทางจิต เขามีปมด้อยเพราะเกิดมาร่างกายผอมแห้ง อ่อนแอ ขี้โรค และไม่สามารถทำกิจกรรมที่ใช้ร่างกายเหมือนเด็กคนอื่น ๆ ได้ ตรงกันข้ามกับพ่อและแม่ที่มีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง เป็นนักกีฬาดาวเด่นในสนามกีฬา แกร็งแบร์ตจึงคิดและฝังใจอยู่ตลอดเวลาว่าพ่อแม่ผิดหวังในตัวเขา เนื่องจากพ่อแม่ไม่พูดไม่จากับเขา และไม่ได้ชื่นชม

¹ Géraldine. (Consulté le 6 avril 2012). *Philippe GRIMBERT: Interview exclusive*. <http://cdcoeurs.over-blog.net/article-philippe-grimbert-interview-exclusive-70819059.html>.

หรือภูมิใจในตัวเขา ทำให้เขาได้แต่เก็บตัวอยู่คนเดียว รู้สึกอ้างว้าง โดดเดี่ยว ไม่มีเพื่อน ไม่ยุ่งเกี่ยวกับใคร ไม่ได้รับความรักความอบอุ่นจากพ่อแม่ จนต้องปลีกตัวไปอยู่ในโลกส่วนตัว อีกทั้งการที่เขาเป็นลูกคนเดียว ไม่มีพี่น้องให้พูดคุยด้วย ทำให้เขาหยิบฉวยเอาตุ๊กตาเก่าจากห้องเก็บของมาเป็นเพื่อนคู่ใจ หรือแม้กระทั่งจินตนาการพี่ชายผู้เปรียบพร้อมขึ้นมาอยู่ตลอดเวลาเพื่อเป็นเพื่อนแก้เหงา นอกจากนี้เขายังจินตนาการเรื่องราวความรักของพ่อแม่ไว้อย่างสวยงามและสมบูรณ์แบบ ยิ่งเขาหมกมุ่นกับปมด้อยของตนเองมากเท่าใด เขาก็ยิ่งเห็นว่าพ่อแม่สมบูรณ์แบบมากเท่านั้น และยิ่งทำตัวเหินห่างและแยกตัวออกจากพ่อแม่มากขึ้นทุกที โดยเฉพาะกับพ่อที่เขาคิดว่าผิดหวังในตัวเขาที่ไม่สามารถเล่นกีฬาอย่างพ่อได้ เขาจึงเลือกที่จะไประบายความรู้สึกและเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ในชีวิตให้หลุยส์ซึ่งเป็นเพื่อนบ้านที่เขาสนิทสนมไว้มากที่สุดฟังเพียงคนเดียว เพราะหลุยส์เองก็เป็นคนพิการ ไม่สมบูรณ์แบบเปรียบพร้อมเช่นเดียวกับแกร็งแบร์ต และเธอยังเข้าอกเข้าใจพร้อมที่จะเป็นผู้รับฟังที่ดี หลุยส์จึงเป็นเพียงผู้เดียวที่รับรู้ความทุกข์ต่าง ๆ ในใจของแกร็งแบร์ต และทำหน้าที่เป็นผู้บำบัดและเยียวยาจิตใจให้กับแกร็งแบร์ตโดยที่เขาไม่รู้ตัวเลย

๑.๒ ขั้นตอนที่สอง (บทที่ ๓-๔) เป็นขั้นตอนที่ผู้เล่าได้รับรู้ความจริงจากการบอกเล่าของหลุยส์ และได้เริ่มต้นรักษาเยียวยาจิตใจตนเองอย่างจริงจังเมื่อเขามีอายุครบสิบห้าปี จุดเริ่มต้นเกิดขึ้นเมื่อเขาได้ดูภาพยนตร์การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวยิวในชั้นเรียน และเพื่อนร่วมชั้นคนหนึ่งหัวเราะเหยียดหยามชาวยิว จิตใต้สำนึกของความเป็นชาวยิวในสายเลือดของแกร็งแบร์ตจึงถูกปลุกให้ฮึกเหิมขึ้นมา ทำให้เขาถึงกับกล้าต่อเย้ยเพื่อนที่เป็นนักกีฬาดาวเด่นของห้อง เหตุการณ์นี้เองที่เป็นสัญญาณ

บอกให้หลุยส์ทราบว่าเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ เข้มแข็งพอที่จะพร้อมรับฟังเรื่องราวความจริงของพ่อแม่ได้แล้ว และเลิกจินตนาการเรื่องราวต่าง ๆ ไปเองเสียที่ ดังนั้นหลุยส์จึงเริ่มเล่าเรื่องราวความลับเกี่ยวกับเชื้อชาติยิวและชีวิตรักที่พ่อแม่ปิดบังเขามาตลอดให้ฟัง เป็นเรื่องราวในอดีตอันหนักอึ้งซึ่งเป็นผลมาจากสงครามโลกครั้งที่สอง ที่ทำให้แม่ก๊อชและตาดเนียมีท่าทีเศร้าโศก ปิดบังความจริงไม่พูดไม่จากับลูก จนทำให้แกร็งแบร์ตเข้าใจผิด ทั้ง ๆ ที่จริง ๆ แล้วเป็นเพราะทั้งสองต่างมีปมปัญหาในจิตใจของตนอยู่มากมาย และยังยึดติดอยู่กับความรู้สึกผิดในอดีต ความจริงที่แกร็งแบร์ตได้รับฟังจากหลุยส์ทำให้เขารู้ว่าพ่อแม่ของเขาไม่ได้เปรียบพร้อมสวยงามเหมือนในนิยายรักที่เขาจินตนาการขึ้นมา เพราะก่อนที่จะแต่งงานกับแม่ พ่อเคยแต่งงานมาครั้งหนึ่งแล้วกับอานนาห์และมีลูกชายด้วยกันหนึ่งคนคือซิม ซึ่ง เป็นพี่ชายที่เหนือกว่าเขาทุกด้าน ทั้งรูปร่างหน้าตาและความสามารถทางกีฬา และเป็นความภาคภูมิใจของพ่อ เมื่อเขาได้รับรู้เป็นครั้งแรกว่าเขาเคยมีพี่ชายต่างมารดาอยู่จริงคือซิม เขาก็รู้สึกอิจฉาพี่ชาย แต่แล้วเมื่อเขาได้รับรู้ถึงชะตากรรมของซิมว่าต้องจบชีวิตลงอย่างโหดร้ายตั้งแต่ในวัยเยาว์ที่ค่ายกักกันชาวยิวที่เออร์วิทซ์ (Auschwitz) แกร็งแบร์ตก็รับความจริงได้ และความรู้สึกอิจฉาก็กลายเป็นความเห็นใจและสงสาร ยิ่งกว่านั้นเขายังได้รู้ความจริงมากกว่าพ่อแม่ ว่าอานนาห์ตัดสินใจเลือกที่จะให้ตนและลูกชายถูกจับไปฆ่าตายแทนที่จะลี้ภัยสงครามไปสมทบกับแม่ก๊อช และเขายังได้เข้าใจว่าเหตุใดพ่อแม่จึงไม่สบายใจทุกครั้งที่ได้ยินเขาเรียกชื่อตุ๊กตาว่าซิม เขาจึงตัดสินใจนำตุ๊กตาที่มีชื่อคล้ายกับชื่อพี่ชายกลับไปเก็บยังห้องเก็บของตามเดิม เพื่อให้พ่อแม่เลิกไม่สบายใจเมื่อได้เห็นหรือได้ยินชื่อของมัน นอกจากนี้เขายังได้สืบค้น

ข้อมูลเกี่ยวกับอาณานัทและซิมงเพิ่มเติมเพื่อให้รู้ชะตากรรมของทั้งสอง และคอยเวลาที่จะได้ช่วยบำบัดพ่อแม่ให้หลุดพ้นจากปมปัญหาต่าง ๆ ต่อไป

๑.๓ ขั้นตอนที่สาม (ท้ายบทที่ ๔) เป็นขั้นตอน ที่ผู้เล่าได้รับการรักษาเยียวยาปมปัญหาต่าง ๆ จนหมดสิ้นไป ในขั้นตอนนี้เขาปรับเปลี่ยนตัวเองจากเด็กที่มีปมด้อยกลายเป็นผู้ใหญ่ที่เข้มแข็งขึ้นทั้งทางร่างกายและจิตใจ และมีพลังในการต่อสู้กับอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ ยิ่งกว่านั้น เขายังคิดว่าเขาคงจะต้องเป็นฝ่ายเห็นใจพ่อแม่และเป็นผู้คอยดูแลเยียวยาสภาพจิตใจของทั้งสองและคนอื่น ๆ ต่อไป เขาจึงมุ่งมั่นตั้งใจเรียน และตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในสาขาจิตวิเคราะห์ เพราะเขาได้รับแรงบันดาลใจจากหลุยส์ที่เป็นผู้รับฟังที่ดีมาตลอด และช่วยเยียวยาจิตใจให้เขาจนหายขาดจากอาการทางจิต

๑.๔ ขั้นตอนที่สี่ (บทที่ ๕-ปัจฉิมบท) เป็น ขั้นตอนที่ผู้เล่าได้นำความรู้ทางด้านจิตวิเคราะห์ที่ศึกษามาใช้ประโยชน์ โดยเริ่มจากการที่เขาได้ทำหน้าที่บำบัดพ่อแม่ซึ่งเป็นผู้ป่วยคนแรกของเขาในวันที่พ่อรู้สึกผิดที่ทำให้เอโคสโนซ์ของพ่อตาย เขาจึงได้เล่าเรื่องราวความจริงเกี่ยวกับอาณานัทเพื่อให้พ่อเลิกรู้สึกผิดกับการตายของอาณานัทและซิมง และไม่รู้รู้สึกผิดกับเอโคอีกต่อไป อีกทั้งยังเป็นโอกาสให้เขาได้ฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับพ่ออีกด้วย ในตอนท้ายของนวนิยายเกร็งแบร์ตยังแสดงให้เห็นว่าเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ มีความมั่นคงในจิตใจและอารมณ์ สามารถเป็นที่พึ่งให้กับพ่อแม่ที่แก่ชราลงรวมทั้งคนอื่น ๆ ได้ ตัวเขาก็ได้แต่งงานมีครอบครัวที่อบอุ่นมั่นคง และเลี้ยงดูลูกสาวจนเติบโตใหญ่ ต่อมาเมื่อพ่อแม่เสียชีวิตลง เขาก็ได้จัดการเรื่องงานศพตามเจตนาารมณ์ของทั้งสองดูแลผู้ใหญ่สองคนที่ยังมีชีวิตอยู่ได้แก่หลุยส์และ

เอสแตร์ป่าสะไก และส่งรูปภาพพร้อมข้อมูลของซิมงที่พ่อแม่ได้เก็บไว้ไปตีพิมพ์ในหนังสืออนุสรณ์เด็กที่ถูกส่งไปฆ่าอย่างค่ายกักกันของนาซีในช่วงสงครามเพื่อจัดทำเป็นหลุมฝังศพทดแทนให้ซิมงที่ไม่มีหลุมฝังศพเช่นเด็กทั่วไป

การที่ผู้แต่งใช้เทคนิคการเล่าเรื่องให้เรื่องราวดำเนินไปตามลำดับขั้นตอนคล้ายคลึงกับวิธีการบำบัดรักษาผู้ป่วยทางจิตนั้น นอกจากจะทำให้เห็นถึงพัฒนาการของผู้เล่า จากเด็กที่มีปมทางจิตและได้รับการบำบัดเยียวยาจนหายขาด สามารถดำเนินชีวิตแบบคนปกติในสังคม ตลอดจนจนสามารถเป็นนักจิตวิเคราะห์รักษาเยียวยาผู้อื่น และยังสามารถนำความรู้และประสบการณ์ของตนเองมาใช้ในการถ่ายทอดเรื่องราวการบำบัดของตนเองเพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นได้แล้ว ยังทำให้ผู้อ่านรับรู้และเข้าใจถึงผลกระทบของสงครามที่เกิดขึ้นกับชาวยิวรุ่นลูกอย่างเขารู้สึกบอบช้ำทางใจเกินกว่าจะเยียวยาด้วยวิธีการรักษาแบบธรรมดาทั่วไปอีกด้วย

๒. การนำเสนอตัวละครที่มีปัญหาทางจิตตามหลักจิตวิเคราะห์ (psychanalyse)

นอกจากจะนำความรู้ทางด้านจิตบำบัดมาเป็นแนวทางในการดำเนินเรื่องเสมือนขั้นตอนการบำบัดรักษาผู้ป่วยทางจิตแล้ว ผู้เขียนยังนำเสนอตัวละครชาวยิวที่ได้ร่วมชะตากรรมเดียวกันในช่วงสงคราม ด้วยการเผยให้เห็นถึงปมปัญหาและอาการผิดปกติทางจิตต่าง ๆ ของตัวละครตามทฤษฎีจิตวิเคราะห์ เช่น เกร็งแบร์ต หลุยส์ แม็กซิม และตาเนีย ที่มีอาการทางจิตมาบ้างน้อยบ้างแตกต่างกันไป ไม่ว่าจะเป็นปมด้อย ปมเด่น การแยกตัว ปมอติบุส การจินตนาการเพื่อฝัน การทดแทน ความรู้สึกผิด บาตแผลทางอารมณ์

และการไม่ยอมรับความจริง ดังคำอธิบายของนักจิตวิเคราะห์ที่พอจะสรุปได้คร่าว ๆ ดังนี้

- ปมด้อย (complexe d'infériorité) คือความรู้สึกว่าตนเองขาดบางสิ่งบางอย่าง จึงด้อยกว่าคนอื่น หรือมีสิ่งกีดขวางไม่ให้ตนเองทัดเทียมกับคนอื่น จึงต้องแสดงพฤติกรรมออกในทางตรงกันข้ามทำให้เกิดปมเด่น (complexe de supériorité) เพื่อกลบเกลื่อนปมด้อย เช่น การคุยโวโอ้อวดและความก้าวร้าว เป็นต้น

- การแยกตัว (isolation) คือ กลวิธีในการหลีกเลี่ยงสภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์ที่ทำให้ตนเองไม่สบายใจ อาจเป็นเพราะมีอุปสรรคขัดขวาง หรือสภาพแวดล้อมไม่อาจตอบสนองความต้องการให้แก่ตนเองได้ จึงแยกตัวเองไปให้พ้นจากสภาพการณ์นั้น ๆ

- ปมอีดิปัส (complexe d'Edipe) คือความรู้สึกตามสัญชาตญาณในจิตใต้สำนึกของมนุษย์ทุกคนที่จะรักเพศตรงข้ามและเกลียดชังหรือรู้สึกเป็นศัตรูกับเพศเดียวกัน เห็นได้ชัดในความสัมพันธ์ของพ่อแม่ลูก ซึ่งจะเกิดกับเด็กชายในวัย ๓-๕ ขวบ โดยลูกชายจะเกลียดพ่อและรักแม่เนื่องจากความอิจฉาพ่อ อยากแข่งขัน อยากก้าวร้าวกับพ่อที่มาแย่งความรักของแม่ไปจากเขา แต่เขารู้ว่าไม่อาจทำได้เพราะพ่อตัวโตกว่า มีอำนาจมากกว่า ปมอีดิปัสนี้จะหายไปหากพ่อแสดงความเป็นมิตรกับลูกชายมากขึ้น เมื่อนั้นลูกชายจะลดความรู้สึกอยากแข่งขันกับพ่อลงจนอยากเลียนแบบพ่อในที่สุด

- การจินตนาการเพื่อฝัน (fantasme) คือ กลวิธีในการป้องกันทางจิตของบุคคลที่ไม่สามารถตอบสนองความปรารถนาในจิตใจที่เป็นไปได้ยากในโลกแห่งความเป็นจริง จึงต้องสร้างจินตนาการเพื่อฝัน นั่งฝันกลางวัน หรือสร้างวิมานในอากาศ

ขึ้นมาเพื่อชดเชยความรู้สึกดังกล่าว เช่น คนที่ผิดหวังมักจะจินตนาการถึงความสมหวัง คนที่พ่ายแพ้มักจะจินตนาการถึงชัยชนะและอภิไถ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเอง เป็นต้น

- การทดแทน (compensation) เป็นกลวิธีที่ทำให้บุคคลจัดการกับสิ่งที่ไม่อาจยอมรับได้ ไม่ว่าจะเป็นปมด้อย ข้อบกพร่อง หรือจุดอ่อนของตนเอง จึงชดเชยด้วยการสร้างสิ่งอื่นที่ผู้อื่นยอมรับและเห็นคุณค่าขึ้นมาทดแทน เช่น คนไม่สวยก็พยายามทำตัวให้เด่นในด้านอื่น ไม่ว่าจะเป็นการเรียน การเล่นกีฬา หรือการเล่นดนตรี คนตัวเล็กก็ทดแทนด้วยการพูดเสียงดังและคุยโวโอ้อวด เป็นต้น

- ความรู้สึกผิด (culpabilité) คือ ความตระหนักรู้ถึงความผิดต่อศีลธรรมหรือบาปที่ได้กระทำการฝ่าฝืนหลักคำสอนของศาสนา ผลของการกระทำนั้นจะทำให้ความรู้สึกในทางที่ติดต่อกับตนเองลดลงและเกิดความวิตกกังวล

- บาดแผลทางอารมณ์ (traumatisme) คือความรู้สึกเจ็บปวดเมื่อนึกถึงประสบการณ์อันเลวร้ายในอดีต เช่น การสูญเสียบุคคลหรือสิ่งที่รักมาก การเผชิญกับภัยพิบัติ ภัยธรรมชาติ หรือสงคราม ความรู้สึกเจ็บปวดของแต่ละคนจะแตกต่างกันไป บางคนอาจจะทุกข์ทรมานทั้งร่างกายและจิตใจ เมื่อนึกถึง บางคนอาจจะฝันร้ายจนสะดุ้งตื่นเป็นประจำ หรือบางคนอาจจะยังร้องไห้แม้เหตุการณ์นั้นจะผ่านมานานหลายปี

- การไม่ยอมรับความจริง (dénégation) คือ การที่บุคคลไม่ยอมรับความจริงที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ต่าง ๆ ที่มารุมเร้า เนื่องจากเกิดความกดดัน ไม่สบายใจ เจ็บปวดเสียใจ ผิดหวังจากการสูญเสีย หรือไม่ได้รับสิ่งที่ตนเองปรารถนา

๒.๑ แกร็งแบร์ต

แกร็งแบร์ตเกิดมามีปมด้อยเรื่องร่างกายที่ไม่สมบูรณ์แข็งแรง แยกตัวออกจากสังคมและพ่อแม่ไปอยู่ในโลกส่วนตัวตามลำพัง และจินตนาการเพื่อฝันเรื่องราวต่าง ๆ ขึ้นมาเอง แต่เมื่อเขาได้รับการบำบัดเยียวยาจากหลุยส์ เขาก็สามารถคลายปมปัญหาทางจิตได้ และเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์พร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจ เป็นที่พึ่งคอยช่วยเหลือผู้อื่นที่มีปัญหาทางจิตได้โดยเฉพาะพ่อแม่ของเขา

ในวัยเด็ก แกร็งแบร์ตเป็นคนที่มีปมด้อยเรื่องรูปร่างหน้าตา เพราะเขามีร่างกายที่ผอมแห้งแรงน้อย มีหน้าอกกลวงโบ๋ ขี้อโรคและป่วยกระเสาะกระแสะ ต้องเข้ารับการรักษาตัวอยู่เสมอ ไม่สามารถเล่นกีฬาหรือทำกิจกรรมกลางแจ้งเหมือนเด็กคนอื่น ๆ ทำให้กลายเป็นเด็กมีปัญหา หมกมุ่นอยู่กับความไม่สมประกอบของตนเอง «[...] je me plantais devant le miroir pour inventorier mes imperfections: genoux saillants, bassin pointant sous la peau, bras arachnéens.» (p. 20)¹ เขาจึงแยกตัวออกจากสังคมไปทำกิจกรรมต่าง ๆ คนเดียว และหันไปเปิดอกระบายความในใจกับหลุยส์ผู้เป็นเพื่อนบ้าน เพราะทั้งคู่ต่างมีปมด้อยทางร่างกายและถูกเพื่อนล้อเลียนในวัยเด็กเหมือนกัน นอกจากนี้แกร็งแบร์ตยังหันไปมุ่งมั่นเอาดีด้านการเรียนจนกลายเป็นปมเด่นเพื่อทดแทนปมด้อยที่เขาารู้สึกว่าไม่มีทางแก้ไขได้ «Chaque début d'année je me fixais le même objectif: attirer l'attention de mes maîtres, devenir leur préféré, monter sur l'une des trois marches du podium. De cette

seule compétition je pouvais prétendre être le vainqueur.» (p. 59)

ด้วยความที่แกร็งแบร์ตเป็นลูกโตน เขาจึงรู้สึกอ้างว้างโดดเดี่ยว และหาทางออกด้วยการสร้างจินตนาการเพื่อฝันขึ้นมาว่ามีพี่ชายอยู่คนหนึ่ง ซึ่งเป็นคนที่เพียบพร้อม แข็งแกร่ง เก่งกาจ เลิศเลอเหนือเขาทุกด้าน จนเอาไปคุยโวโอ้อวดกับคนอื่น ๆ ดังที่เขาเล่าตั้งแต่ตอนเริ่มเรื่องว่า «Fils unique, j'ai longtemps eu un frère. Il fallait me croire sur parole quand je servais cette fable à mes relations de vacances, à mes amis de passage. J'avais un frère. Plus beau, plus fort. Un frère aîné, glorieux, invisible.» (p.11) ยิ่งกว่านั้นแกร็งแบร์ตยังเชื่อสนิทใจว่าเขาจะมีพี่ชายตามที่ตัวเองจินตนาการขึ้นมาจริง ๆ พี่ชายที่เป็นเพื่อนที่ตามติดเขาไปทุกหนแห่งคอยปลอบใจ ให้กำลังใจ และกระซิบบอกคำตอบเมื่อเขาต้องตอบคำถามคนอื่น ๆ นอกจากนี้แกร็งแบร์ตยังจินตนาการเรื่องราวความรักของพ่อแม่ไว้อย่างสวยงามหรูดังนวนิยายตามที่เขาปรารถนาจะให้เป็นอย่างยิ่งด้วย «[...], de même que je m'étais inventé un frère, j'ai fabriqué de toutes pièces la rencontre des deux corps dont j'étais né, comme j'aurais écrit un roman.» (p. 35)

นอกเหนือจากนั้น แกร็งแบร์ตยังเชื่อว่าพ่อแม่ไม่รักและไม่ภูมิใจในตัวเขา เนื่องจากพ่อแม่ทำที่เฉยชา และมองเขาด้วยสายตาผิดหวังเพราะเขาไม่อาจเอาดีด้านกีฬาแบบพ่อได้ ทำให้เขาเป็นเด็กที่เหินห่าง แปรลกแยกกับพ่อ เกิดเป็นปมอติปัส และหันไปรักแม่ ภูมิใจที่เป็นลูกชายคนแรกและ

¹ ตัวอย่างในบทความนี้คัดมาจาก Philippe Grimbert. (2004). Un Secret. Paris: Grasset. รายละเอียดในวงเล็บหลังแต่ละตัวอย่างระบุเลขหน้าตามที่ปรากฏในหนังสือ

คนเดียวที่แม่รัก **«Adoré de ma mère, j'étais le seul à avoir séjourné dans ce ventre musclé par l'exercice, à avoir surgi d'entre ces cuisses de sportive. J'étais le premier, le seul. Avant moi, personne.»** (p. 15)

นอกจากปัญหาทางจิตต่าง ๆ แล้ว แกร็งแบร์ตยังข้องใจในชาติกำเนิดของตัวเอง เพราะผู้คนมักจะถามเรื่องนามสกุลของเขาว่ามีต้นสกุลมาจากไหน และสะกดแบบไหนกันแน่ แต่เมื่อเขากลับมาถามพ่อ เขาก็ยังคงไม่ได้รับคำตอบที่ชัดเจน เนื่องจากพ่อจะไม่โหยและพยายามปิดบังความจริงเรื่องเชื้อชาติยิวของพวกเขา **«Et toujours ces questions: régulièrement on m'interrogeait sur les origines du nom Grimbart, on s'inquiétait de son orthographe exacte, [...], propos que je rapportais à la maison, écartés d'un geste par mon père.»** (p. 17)

แต่แล้วในวันที่แกร็งแบร์ตมีอายุครบสิบห้าปี ก็เกิดเหตุการณ์ที่เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในชีวิตของเขา เมื่อลัญชาตญาณของลูกผู้ชายและความเป็นชาวยิวได้เผยออกมาเป็นครั้งแรกระหว่างที่เขาดูสารคดีเรื่องสงครามโลกครั้งที่สอง ที่มีภาพชาวยิวถูกกระทำอย่างโหดเหี้ยม แล้วเกิดมีเพื่อนร่วมชั้นเรียนซึ่งเป็นนักกีฬาตัวเด่นพูดจาเหยียดชาวยิว ทำให้แกร็งแบร์ตซึ่งปกติเป็นเด็กอ่อนแอซีโรคลืมตัวถึงกับกล้าต่อหน้าเพื่อนคนนั้น ทำให้เกิดการต่อสู้จนเขาได้รับบาดเจ็บ **«Il a imité l'accent allemand, il a dit: «Ach! Chiens de juifs!» [...] J'ai ri jusqu'à la nausée. Soudain mon estomac s'est retourné, j'ai cru que j'allais vomir et sans prendre le temps de réfléchir je l'ai frappé violemment au visage.»** (p. 69)

เหตุการณ์นี้เองที่เป็นจุดเริ่มต้นอย่างแท้จริงของการเยียวยารักษาความผิดปกติทางจิตของแกร็งแบร์ต

ด้วยวิธีจิตบำบัด เนื่องจากเมื่อกลับมาถึงบ้าน แกร็งแบร์ตก็ไม่ได้เล่าความจริงถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นให้พ่อแม่ฟัง เขาแต่งเรื่องขึ้นใหม่ว่าชกต่อยกันเพราะเพื่อนขโมยปากกาไป ทั้งนี้เพราะเขาไม่รู้สึกสนิทสนมกับพ่อแม่ และไม่แน่ใจว่าถ้าพ่อแม่ทราบความจริงแล้วจะมีปฏิกิริยาอย่างไร แต่เขากลับไปเล่าเรื่องราวตามความเป็นจริงให้หลุยส์ที่เขาไว้วางใจและเป็นนักบำบัดฟังแทน หลุยส์จึงตัดสินใจเล่าเรื่องราวความจริงทุกอย่างให้เขาได้รับรู้ ทั้งเรื่องชีวิตรักอันบอบช้ำของพ่อแม่ และความลับเกี่ยวกับเชื้อชาติยิวของเขา

เมื่อเขาได้รับฟังเรื่องราวของพ่อแม่ว่าต้องผ่านเหตุการณ์อันโหดร้ายในช่วงสงครามมาอย่างไร โดยเฉพาะความจริงที่เขารู้มากกว่าพ่อแม่ว่า อานนาห์เลือกที่จะจบชีวิตของตนและลูก เพราะเธอผิดหวังในความรักที่สามีมียากับตาเนีย อีกทั้งยังได้รับทราบความรู้สึกผิดของแม็กซิมและตาเนียที่ทรยศต่ออานนาห์ รวมไปถึงความรู้สึกผิดของแม็กซิมที่เป็นต้นเหตุให้อานนาห์และซิมงต้องตาย เขาก็เข้าใจถึงสาเหตุอันแท้จริงที่พ่อแม่ทำที่เฉยเมยกับเขาและมองเขาด้วยสายตาผิดหวัง ว่าเป็นเพราะพ่อยังคงเศร้าโศกและยังรู้สึกผิดต่อการตายของอานนาห์และซิมง เมื่อรู้เช่นนี้ความรู้สึกที่เป็นปมด้อยในใจของเขาก็ลดน้อยลงไป ทำให้เขามีพัฒนาการดีขึ้นทั้งทางร่างกายและจิตใจ เขากลับมีเนื้อไม้หนังขึ้น และไม่กังวลเรื่องอาการเจ็บปวดปกติของพ่อแม่อีกต่อไป

นอกจากนี้แกร็งแบร์ตยังได้รู้ว่าพี่ชายที่เขาจินตนาการขึ้นเองนั้น แท้จริงแล้วเคยมีตัวตนอยู่จริงคือซิมง ลูกชายของพ่อกับอานนาห์ภรรยาเก่าที่เหนือกว่าเขาไปทุกด้านและเป็นความภาคภูมิใจของพ่อ และเมื่อเขาได้รับรู้ถึงชะตากรรมของพี่ชาย เขาก็รู้สึกสงสารจนถึงกับออกไปค้นหาความจริง

เกี่ยวกับอานนาห์และซิมง ทำให้ได้ทราบถึงหมายเลขขบวนรถไฟที่ทั้งสองถูกส่งตัวไปยังค่ายกักกัน และได้ทราบว่าทั้งสองถูกลังหารทันทีที่ไปถึง และเลิกจินตนาการเพื่อฝันเรื่องพี่ชายไปเองได้ในที่สุด แกร็งแบร์ตยังเล่าอีกว่าการที่หลุยส์เล่าความจริงที่พ่อแม่ปิดบังเขามาตลอดเวลานั้นถือเป็นการบำบัดเยียวยาปมปัญหาในใจของเขา เนื่องจากทำให้เขารู้สึกว่าตนเองเปลี่ยนไป กลายเป็นคนที่เข้มแข็งขึ้น

«À peine la nouvelle venait-elle de tomber des lèvres de Louise que déjà cette identité me transformait. Toujours le même j'étais devenu un autre, curieusement plus fort.» (p. 73)

ถึงแม้แกร็งแบร์ตจะได้รู้ความจริงทั้งหมดเกี่ยวกับพ่อแม่ของเขา แต่ด้วยความรักที่มีต่อทั้งสอง เขาจึงเลือกที่จะไม่บอกเรื่องที่อานนาห์ตั้งใจฆ่าตัวตายให้พวกเขาได้รับรู้ เพราะเกรงว่าทั้งสองอาจจะรับความจริงนี้ไม่ได้ นอกจากนี้เขายังหันมาตั้งอกตั้งใจเล่าเรียนจนสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้สำเร็จและเลือกเรียนสาขาจิตวิเคราะห์ เพราะเขาได้เห็นว่าวิธีการบำบัดจิตของหลุยส์ ที่เต็มใจรับฟังเรื่องราวและความรู้สึกต่าง ๆ ที่เขาระบายออกมา และเล่าความจริงให้เขาฟังนั้น ช่วยให้เขาหายจากการป่วยทางจิตได้ในที่สุด กลายเป็นเด็กหนุ่มที่มองโลกตามความเป็นจริงจนเข้มแข็งขึ้น และพร้อมจะเป็นฝ่ายดูแลสภาพจิตใจของพ่อแม่แทน เขาจึงอยากจะเป็นคนช่วยเหลือผู้อื่นที่มีปัญหาทางด้านจิตใจอย่างเขา ในขั้นแรกแกร็งแบร์ตได้ใช้ความรู้ที่กำลังศึกษาอยู่ช่วยบำบัดเยียวยาจิตใจของพ่อแม่ในตอนที่แม็กซิมพ่อของเขาเศร้าโศกเสียใจ เพราะคิดว่าเป็นต้นเหตุทำให้สุนัขตายเหมือนครั้งที่ทำให้อานนาห์และลูกต้องตาย เขาจึงปลดปล่อยพ่อจากความลับที่พ่อแม่เก็บงำมาตลอดระยะเวลาหลายปี

ด้วยการบอกว่าเขารู้ความจริงทั้งหมดแล้วจากหลุยส์ และเขายังกอดพ่อเพื่อให้กำลังใจ ซึ่งเป็นสิ่งที่เขาไม่เคยทำมาก่อนในชีวิต นับเป็นการแสดงออกซึ่งความรักระหว่างพ่อลูกเป็นครั้งแรกของคนทั้งสอง และเป็นเครื่องยืนยันว่าแกร็งแบร์ตหายขาดจากอาการเก็บกดเรื่องปมอดีตไปแล้ว

«Je l'ai serré dans mes bras, ce que de ma vie je n'avais encore jamais fait. [...] Me sentant étrangement fort je n'ai pas versé une larme, la mort de notre chien avait été l'occasion d'un nouveau retournement: je venais de délivrer mon père de son secret.» (p. 173)

๒.๒ แม็กซิม

แม็กซิมพ่อของแกร็งแบร์ต เป็นคนที่มีปมด้อยมาตั้งแต่เด็กเรื่องฐานะและชาติกำเนิด มีบาดแผลในใจจากความรู้สึกผิดเรื่องอานนาห์ภรรยาคนแรกและซิมงลูกชาย และยอมรับความจริงเรื่องสังหารที่ร่วโรยไปตามกาลเวลาซึ่งทำให้ปมเด่นด้านรูปลักษณ์และกีฬาที่เขาสร้างขึ้นมาทดแทนปมด้อยหมดสิ้นลงไปได้ เขาจึงเลือกที่จะฆ่าตัวตายเพื่อหลีกเลี่ยงความจำนน

แม็กซิมมีปมด้อยเรื่องฐานะและชาติกำเนิด เพราะพ่อแม่ของเขาเป็นชาวยิวที่อพยพมาตั้งรกรากอยู่ในประเทศฝรั่งเศส เขายังมีฐานะยากจน เขาต้องปากกัดตีนถีบช่วยพ่อทำงานในร้านขายถุงเท้าตั้งแต่วัยเด็ก แม็กซิมอยากจะเรียนสูง ๆ เพื่อให้ได้เป็นทนายความหรือแพทย์ ผู้คนจะได้เรียกยศของเขาแทนที่จะเรียกนามสกุล แต่เขาก็มีอาจทำตามความฝันได้เนื่องจากฐานะทางบ้านไม่อำนวย เขาจึงตั้งใจทำงานเก็บเงิน ถีบตัวเองให้ขึ้นมามีฐานะทัดเทียมคนพื้นเมือง และพยายามทำตัวกลมกลืนกับคน

ฝรั่งเศส เพื่อลบบมด้วยเรื่องชาติกำเนิดของตัวเอง และปฏิเสธไม่เข้าร่วมประเพณีใด ๆ ของชาวยิว อีกทั้งยังทุ่มเทฝึกฝนกีฬาต่าง ๆ จนร่างกายของเขา กายาขึ้นและกลายเป็นนักกีฬาดาวเด่นเพื่อช่วย ลบภาพความเป็นต่างตัวของเขาออกไป **«Le seul culte auquel il ait sacrifié est celui de son corps, il y a consacré tout son temps libre, ne s'imaginant pas le vendredi soir à la lueur des chandelles, priant et partageant le repas traditionnel du shabbat avec les siens.»** (p. 87) นอกจากนี้เขายังอยากจะลบล้าง ความเป็นยิวในสายเลือดของเขาถึงขั้นไปเปลี่ยน ตัวสะกดของนามสกุลให้เป็นแบบฝรั่งเศสอีกด้วย **«[...] Maxime provoquera de nouvelles tensions en faisant modifier l'orthographe de notre nom. Grinberg sera lavé de ce « n » et de ce « g », ces deux lettres devenues porteuses de mort.»** (p.154)

ถึงแม้เขาตัดสินใจแต่งงานกับอานนาห์ ภรรยาคนแรกแล้ว แต่ในวันแต่งงานของเขาเองนั้น เมื่อได้เห็นดาเนียซึ่งเป็นภรรยาของโรเบิร์ตพี่ชาย ของอานนาห์เป็นครั้งแรก เขาก็ยังหลงใหลในความงาม ของเธอจนถึงกับส่งสายตาให้เธอได้รับรู้ แต่ในเมื่อ ดาเนียก็ไม่ได้อาศัยอยู่ที่ปารีส และภายหลังเมื่อ อานนาห์ได้ให้กำเนิดลูกชายชื่อซิมง เขาจึงทุ่มเท ความรักความเอาใจใส่ให้กับลูกเป็นอันดับแรก และ ลืมความรู้สึกหลงใหลในตัวดาเนียไปชั่วคราว เมื่อ เกิดสงครามแม็กซิมได้อพยพพลี้ภัยลงไปอยู่ที่เมือง แซ็งต์-โกลติเยร์ ระหว่างที่เขารอให้อานนาห์และ ซิมงอพยพตามลงไปในั้น ดาเนียได้เดินทางไปขึ้น ล่วงหน้าก่อนแล้วเพราะอยากมีโอกาสใกล้ชิดกับ แม็กซิม ทำให้จิตใจของแม็กซิมปั่นป่วนขึ้นมา อีกครั้ง แต่เมื่อแม็กซิมรู้ว่าอานนาห์และซิมงถูกชาย ถูกฝ่ายเยอรมันจับตัวไประหว่างการเดินทางและ

ไม่มีวันกลับมาอีก เขาก็รู้สึกตกใจ เศร้าโศกเสียใจ อย่างมาก และโทษตัวเองที่ดูแลครอบครัวไม่ดี เป็นต้นเหตุทำให้ทั้งคู่ต้องประสบเคราะห์กรรม เขาจึงเฝ้าแต่เก็บตัวเงียบอยู่ในห้องนอนไม่พูดไม่จา เป็นเวลานานจนเกิดเป็นบาดแผลทางอารมณ์ **«Maxime s'était réfugié dans sa chambre, y était resté de longues heures assis sur le bord du lit, la tête entre les mains. [...] Maxime, enfermé dans sa chambre la plus grande partie de la journée, trace autour de lui un cercle de silence.»** (p. 137) แต่เมื่อ เวลาผ่านไป แม็กซิมก็ค่อย ๆ เลิกเก็บตัว และการ ที่ต้องอยู่ร่วมชายคาเดียวกันกับดาเนียก็ทำให้ทั้งคู่ ใกล้ชิดสนิทสนมกันมากขึ้น จนแม็กซิมยอม ปลอมตัวปลอมใจมีความสัมพันธ์กับดาเนียในที่สุด ทั้ง ๆ ที่ใจของเขายังคงกังวลเกี่ยวกับชะตากรรม ของอานนาห์และซิมง และยังรู้สึกผิดต่อทั้งสองอยู่ ดังนั้น แม้สงครามจะสิ้นสุดลงแล้ว และทุกคนได้ กลับไปใช้ชีวิตที่ภูมิลำเนาของตน แต่กว่าแม็กซิม และดาเนียจะใช้ชีวิตร่วมกันอย่างถูกทำนอง คลองธรรมก็ต้องใช้เวลาอยู่ยาวนาน เพราะความรู้สึก ผิดนั้นยังคงเกาะกินใจเขาอยู่ไม่เสื่อมคลาย

เหตุการณ์ที่ทำให้แม็กซิมได้บำบัดความรู้สึก ผิดเกิดขึ้นในวันที่แม็กซิมพาเอโคสุนัขของเขา ออกไปเดินเล่นและปล่อยให้มันเดินข้ามถนนเอง จนถูกรถชนตาย เขาโทษว่าเป็นความผิดของตัวเอง และความรู้สึกผิดที่เคยเกิดขึ้นเมื่อครั้งที่เขาคิดว่า เป็นต้นเหตุทำให้อานนาห์และซิมงต้องเสียชีวิตก็ กลับปะทุขึ้นใหม่อีกครั้ง เขาเฝ้าแต่เก็บตัวอยู่ใน ห้องนอน จึงเป็นโอกาสให้เกร็งแบร์ตได้บำบัดเยียวยา บาดแผลทางอารมณ์ของพ่อ **«Je suis entré dans la chambre, mon père était assis sur le bord du lit, la tête entre les mains. [...] J'ai pris place à côté de lui et je lui ai dit mon**

chagrin. Sans relever la tête il m'a répondu, d'une voix éteinte. Il m'a dit qu'Écho était mort par sa faute. Je me suis entendu lui dire que c'était vrai, qu'il était responsable de cela, mais de cela seulement.» (p. 171)

การตายของเอโคครั้งนี้ยังเป็นโอกาสทำให้แม็กซิมได้รับการบำบัดปมด้วยเรื่องเชื้อชาติยิว รวมไปถึงความรู้สึกผิดต่ออานนาห์และซิมมิงที่กลายเป็นบาดแผลทางอารมณ์ไปพร้อมกันด้วย เนื่องจากแกร็งเบรต์ได้บอกกับพ่อว่าเขาได้รับทราบความจริงทั้งหมดที่พ่อเก็บงำไว้เป็นความลับ ทั้งเรื่องเชื้อสายยิวและเรื่องการเสียชีวิตของอานนาห์และซิมมิง และเพื่อให้พ่อหายขาดจากความรู้สึกผิดต่ออานนาห์และซิมมิงเสียที แกร็งเบรต์จึงเล่าว่าทั้งสองไม่ได้ถูกรับผิดอย่างที่เขาอาจจะคิด แต่พวกเขาได้ถูกล้างแค้นทันทีที่ไปถึงยังค่ายกักกัน และเพื่อให้พ่อสบายใจ เขายอมปิดบังการจงใจฆ่าตัวตายของอานนาห์ไว้ และบอกพ่อแต่เพียงว่าเขาภูมิใจที่เกิดเป็นลูกพ่อ อีกทั้งยังภูมิใจในเชื้อสายยิวถึงกับอยากกลับไปใช้นามสกุลที่สะกดตามแบบยิวดั้งเดิม «J'ai ajouté que j'étais fier de ce dont j'avais hérité, fier qu'ils m'aient tous deux transmis cette difficulté, cette question toujours ouverte qui m'avait rendu plus fort. Fier de mon nom, au point de souhaiter en rétablir l'orthographe d'origine. [...] Après une profonde inspiration j'ai continué. J'ai prononcé le nom d'Hannah et celui de Simon. Surmontant ma crainte de le blesser je lui ai livré tout ce que j'avais appris, ne laissant dans l'ombre que l'acte suicidaire d'Hannah. [...] Je lui ai dit qu'ils n'avaient

pas connu l'horreur quotidienne du camp. Seule la haine des persécuteurs était responsable de la mort d'Hannah et de Simon. Sa douleur d'aujourd'hui, sa culpabilité de toujours ne devaient pas permettre à cette haine d'exercer encore une fois ses effets.» (p. 171)

ถึงแม้แม็กซิมจะปลดเปลื้องปมด้วยและ ความรู้สึกผิดที่เป็นบาดแผลทางอารมณ์ออกไปได้ แต่ปัญหาเรื่องไม่สามารถยอมรับความจริงเกี่ยวกับรูปร่างหน้าตาของเขาก็คงไม่ได้คลี่คลายไป ยิ่งเวลาผ่านไปแม็กซิมผู้ที่เคยเป็นนักกีฬาดาวเด่น มีรูปร่างหน้าตาดี ก็ทนไม่ได้ที่เห็นร่างกายตนเองทรุดโทรม แก่ชราไปตามกาลเวลา เขาและตาเนียจึงทุ่มเทฝึกฝนกีฬามากขึ้น แต่สุดท้ายเขาก็รู้สึกใจสลายเมื่อมีหญิงสาวสลະที่หนึ่งให้เขาบนรถไฟใต้ดิน «Je les voyais combattre les premières atteintes de l'âge en redoublant d'énergie sur les courts, le dimanche. [...] Un soir il était rentré effondré: pour la première fois une jeune femme lui avait cédé sa place dans le métro.» (p. 157) ยิ่งกว่านั้น เขายังรับความจริงไม่ได้เมื่อเห็นตาเนียผู้เป็นภรรยาที่เคยเป็นนักกีฬาวัยน้ำเต๋วยง รูปร่างดี และหน้าตาสะสวย ต้องกลายเป็นสตรีชราผู้พิการ เขาจึงตัดสินใจจบชีวิตตนเองและภรรยาด้วยการกระโดดตึกจากระเบียงห้องนั่งเล่นลงมาพร้อมกัน «Mais le spectacle de sa championne appuyée à une béquille, sa jambe droite fauchant l'air à chacun de ses pas, lui deviendrait vite insupportable et blessé plus cruellement qu'un autre par cette vision, il déciderait d'y mettre fin.» (p. 158)

๒.๓ ตาเนีย

ตาเนียแม่ของแกร็งแบร์ตเป็นหญิงที่มีปมปัญหาต่าง ๆ เหมือนกับแม็กซิมเพราะเธอมีปมด้อยและพยายามสร้างปมเด่นขึ้นมาทดแทน รวมทั้งยังรู้สึกผิดจนเกิดเป็นบาดแผลทางอารมณ์ เช่นเดียวกันอีกด้วย นอกจากนี้เธอยังเป็นคนที่ยอมรับความจริงไม่ได้ เธอจึงยินยอมจบชีวิตไปพร้อมกับแม็กซิมในที่สุด

ตาเนียมีปมด้อยเพราะขาดความรักความอบอุ่นจากพ่อที่ทิ้งเธอและแม่ไปตั้งแต่ตอนที่เธอยังเล็ก ปล่อยให้ทั้งสองอยู่กันตามลำพัง แต่ด้วยความที่เธอมีรูปร่างหน้าตาสะสวย มีฝีมือในการวาดภาพ และมีพรสวรรค์ทางด้านกีฬา เธอจึงสร้างปมเด่นขึ้นมาทดแทนโดยการทำงานเป็นนางแบบให้กับห้องเสื้อต่าง ๆ ออกแบบเสื้อผ้าส่งไปเสนอขายให้ภัณฑาสาร และฝึกฝนกีฬาหลายประเภทจนกลายเป็นนักกีฬาดาวเด่นไม่ต่างจากแม็กซิม

นอกจากเธอจะสร้างปมเด่นเพื่อทดแทนปมด้อยแล้ว เธอยังโหยหาความรักอยู่เสมออีกด้วย เพราะถึงแม้ตาเนียจะแต่งงานกับโรแบร์ตแล้ว ก่อนหน้าที่จะได้พบกับแม็กซิม แต่เธอก็ไม่พึงพอใจกับชีวิตคู่เท่าใดนัก เนื่องจากชีวิตสมรสของเธอเรียบง่ายไม่หวือหวา และเธอก็ยังเบื่อกับชีวิตอันจำเจซ้ำซากที่เมืองลียง เธอจึงหาทางสร้างสีสันให้กับชีวิตตนเองด้วยการไปว่ายน้ำ *«Seule la fréquentation de la piscine a apporté un peu de lumière à cette existence. Robert s'est montré un compagnon attentif, mais sa fantaisie n'a pas suffi à rompre la monotonie de la vie provinciale.»* (p. 111)

แต่เมื่อวันหนึ่งเธอได้เจอกับแม็กซิมในงานแต่งงานของแม็กซิมเอง และได้เห็นสายตาของแม็กซิมที่แสดงออกถึงความปรารถนาในตัวเธอ

อย่างโจ่งแจ้ง เธอก็พึงพอใจในรูปโฉมของแม็กซิม *«Elle ne peut se défendre d'une attirance pour Maxime, dont l'apparence l'a séduite dès leur première rencontre. Mais le regard appuyé qu'il lui a adressé le jour même de son mariage l'a glacée.»* (p. 112) ดังนั้นระหว่างสงครามขณะที่โรแบร์ตสามีกูกส่งตัวไปยังแนวหน้า และเธอรู้ว่าแม็กซิมอพยพไปทางตอนใต้ และอยู่ตัวคนเดียวระหว่างที่รอให้ภรรยาและลูกตามลงไปสมทบ เธอจึงรีบล่องหน้ำไปอยู่ใกล้ชิดกับแม็กซิมก่อน

เมื่อตาเนียทราบข่าวว่าอานนาห์และซิมงถูกฝ่ายเยอรมันจับตัวไป เธอก็รู้สึกว้าวากหนามระหว่างเธอและแม็กซิมถูกกำจัดไปแล้วเปลาะหนึ่ง เธอจึงปล่อยตัวปล่อยใจไปตามแรงปรารถนาของตนเองจนมีความสัมพันธ์ลึกซึ้งกับแม็กซิมในที่สุด ถือเป็นการทรยศต่อสามี รวมถึงอานนาห์และซิมงผู้จากไป ความรู้สึกผิดนี้ได้กลายเป็นบาดแผลทางอารมณ์ของเธอต่อไปอีกนาน เมื่อสงครามสิ้นสุดและทุกคนกลับมาใช้ชีวิตที่ปารีสดังเดิม เธอจึงบอกกับแม็กซิมว่าจะไม่พบเจอกับแม็กซิมอีก แต่กระนั้นเมื่อเวลาผ่านไปบิดามารดาของตาเนียรวมถึงโรแบร์ตได้เสียชีวิตลง ทั้งสองก็หวนกลับมาใช้ชีวิตร่วมกันและให้กำเนิดแกร็งแบร์ตในเวลาต่อมา ทั้ง ๆ ที่ยังไม่ทราบแน่ชัดว่าอานนาห์และซิมงเสียชีวิตแล้วหรือยัง

ถึงแม้ตาเนียจะเป็นสตรีที่มีความมั่นใจและคล่องแคล่วแบบนักกีฬา แต่เธอก็ยังยอมรับความจริงที่เกิดขึ้นในอดีตซึ่งเป็นผลจากการกระทำของเธอเองไม่ได้เช่นเดียวกับแม็กซิม เธอยังมีปมของความรู้สึกผิดในอดีตติดอยู่ในใจจนกลายเป็นบาดแผลทางอารมณ์ ดังจะเห็นได้จากการที่เธอไม่สบายใจเมื่อเห็นแกร็งแบร์ตหยิบตุ๊กตาสุนัขที่

เคยเป็นของซิมมิ่งขึ้นมากอดไว้ โดยเฉพาะตอนที่เธอได้ยินลูกชายเรียกชื่อตุ๊กตาตัวนั้นว่า “ซิม” ซึ่งคล้ายกับชื่อซิมมิ่ง «Sim, Sim! Je promenais mon chien dans l’appartement et je ne voulais rien savoir du trouble de mes parents, lorsqu’ils m’entendaient l’appeler.» (p. 23)

ในวันที่แกร็งแบร์ตตัดสินใจนำบัดเยียวยาปมในใจของแม็กซิมโดยการเล่าเรื่องจริงต่าง ๆ ให้เขาฟัง ยกเว้นเรื่องที่อานนาห์ตั้งใจฆ่าตัวตายนั้น แกร็งแบร์ตยังได้เชิญให้ตาเนียเข้าไปในห้องและเล่าเรื่องราวเดียวกันซ้ำอีกครั้งให้เธอรับรู้เช่นเดียวกับแม็กซิม ถือเป็นจุดเปลี่ยนที่ทำให้ตาเนียได้มีโอกาสนำบัดเยียวยาบาดแผลทางอารมณ์ของเธอไปพร้อมกัน แต่ต่อมาเมื่อเธอป่วยด้วยโรคเลือดออกในสมองซึ่งทำให้เธอขยับตัวลำบากและพูดไม่ได้ เธอก็ไม่อาจทนรับสภาพความจริงที่เผชิญอยู่ได้ ดังนั้นเมื่อแม็กซิมตัดสินใจพาเธอจบชีวิตพร้อมกับเขา เธอก็ยินยอมพร้อมใจให้เขาโอบกอดตนเองกระโดดตึกไปด้วยกันแต่โดยดี «Prenant sa femme par la taille, il l’avait aidée à se lever pour la conduire tout doucement vers le balcon du salon, pour un ultime plongeon. Qu’avait-il murmuré à son oreille avant de l’enlacer et de basculer avec elle?» (p. 182)

๒.๔ หลุยส์

หลุยส์เพื่อนบ้านที่ใกล้ชิดสนิทสนมกับครอบครัวของแกร็งแบร์ต เป็นตัวละครเพียงตัวเดียวที่ผู้แต่งสร้างขึ้นเพื่อทำหน้าที่เป็นนักบำบัด เธอมีปมด้อยเพราะพิการมาแต่กำเนิด แต่เธอก็สามารถเอาชนะปมด้อยและกลับกลายเป็นนักบำบัดทั้งทางร่างกายและจิตใจเช่นเดียวกับแกร็งแบร์ตผู้เล่าเรื่อง

หลุยส์เกิดมามีเท้าปากไม่สมประกอบ ไม่สามารถวิ่งเล่นกับเพื่อนคนอื่น ๆ ได้อย่างเด็กทั่วไปไม่ต่างอะไรกับแกร็งแบร์ต เธอต้องสวมรองเท้าถ่วงเท้าและลากมันไปกับเธอทุกที่ เธอจึงเดินโซซคเขยยกต้องคอยจับผนังประคองตัวไปด้วย ทำให้เธอโดนเพื่อน ๆ ล้อเลียน นอกจากนี้เธอยังเป็นโรครูมาตอยด์ที่ทำให้เธอปวดตามข้อต่อ เธอจึงต้องคอยสะบัดมืออยู่ตลอดเวลาเพื่อคลายความเจ็บปวด

ถึงแม้หลุยส์จะเกิดมามีร่างกายไม่สมบูรณ์จนทำให้เธอเป็นคนมีปมด้อย แต่เธอก็เยียวยาปมปัญหาของตนเองได้จนหาย และเติบโตขึ้นเป็นที่พึ่งให้กับคนอื่น ให้การนำบัดเยียวยาคนป่วยทั้งทางร่างกายและทางจิตใจ และด้วยความที่เธอเป็นนักบำบัดและยังเป็นคนทพพลภาพที่เคยมีปมด้อย เธอจึงเปรียบเสมือนนักจิตวิทยาและนักจิตบำบัดที่เข้าใจความรู้สึกของคนที่มีปัญหาทางจิตได้เป็นอย่างดี ที่สำคัญเธอยังรับผิดชอบดูแลแม่ผู้พิการของเธอหลังจากที่พ่อของเธอเสียชีวิตลงโดยใช้วิธีบำบัดเดียวกันกับที่เธอใช้กับผู้ป่วยของเธอ

นอกจากหลุยส์จะเอาชนะปมปัญหาทางจิตของตัวเองจนเป็นที่พึ่งให้กับคนป่วยและแม่ของเธอได้แล้ว เธอยังเป็นที่พึ่งให้กับแม็กซิมและตาเนียอีกด้วย โดยเธอจะทำหน้าที่นักบำบัดเป็นผู้รับฟังที่ดีของทั้งคู่ในยามที่พวกเขามานวดตัวที่คลินิกของเธอและระบายความลับหรือความรู้สึกในใจที่พวกเขาไม่กล้าพูดกับใคร ทำให้ทั้งสองผ่อนคลายความเครียดลงได้เป็นครั้งคราว «Depuis des années elle écoutait mes parents avec la même attention, laissant courir sur eux ces mains énergiques qui les délestaient de leurs soucis: avec leur fatigue, ils abandonnaient chez elle leurs secrets.» (p. 32)

ที่สำคัญ หลุยส์ยังประสบความสำเร็จในการเยียวยาปมปัญหาทางจิตของแกร็งแบร์ตอีกด้วย เนื่องจากทั้งเธอและเขาต่างก็เป็นคนที่เกิดมามีร่างกายไม่สมบูรณ์และมีปมด้อยในวัยเด็กเหมือนกัน ทำให้เธอเข้าใจหัวอกของแกร็งแบร์ตเป็นอย่างดี เขาจึงสบายใจและไว้วางใจที่จะมาพูดคุยกับ หลุยส์จนเธอกลายเป็นเพื่อนที่สนิทที่สุดในชีวิตของเธอ และด้วยความที่หลุยส์มักจะรับฟังปัญหาของเธออยู่เสมอ เธอจึงรู้จักตัวตนของเธอดี รวมไปถึงรู้วิธีที่จะรักษาเยียวยาปมปัญหาทางจิตของเธอ เธอเวลาให้แน่ใจว่าเขาโตเป็นผู้ใหญ่พอที่จะรับรู้ความจริงได้ แล้วจึงเล่าเรื่องราวความจริงที่พ่อแม่ปิดบังเอาไว้ให้เขาฟัง และด้วยความที่เธอรักแกร็งแบร์ต เธอจึงยอมเล่าความลับสุดยอดเกี่ยวกับการจ้องฆ่าตัวตายของอานนาห์ให้เขาได้รู้มากกว่าพ่อแม่เพื่อให้เขายอมรับความจริงได้ และช่วยให้ปมปัญหาทางจิตต่าง ๆ ของเขาหมดสิ้นไป จนเขากลับกลายเป็นคนที่เข้มแข็งและพร้อมจะเป็นฝ่ายดูแลคนอื่น ๆ ต่อไป *«Elle me devait la vérité. Elle allait se défaire de son serment, trahir pour la première fois la confiance de mes parents. Elle m'aimait assez pour cela, [...]. La vieille demoiselle allait se faire un devoir de rompre le silence pour celui qui lui ressemblait, marqué comme elle par sa différence.»* (p. 74)

หลุยส์ไม่เพียงแต่มีบทบาทในการบำบัดเยียวยาแม็กซิม ตาเนีย และแกร็งแบร์ตดังที่กล่าวมาเท่านั้น เธอยังเป็นผู้ที่เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นได้ดีและคอยให้กำลังใจคนอื่นอยู่เสมอ ดังจะเห็นได้จากตอนที่อานนาห์รู้สึกเสียใจที่เห็นแม็กซิมมองตาเนียในชุดว่ายน้ำด้วยความหลงใหลอย่างที่เขาไม่เคยมองเธอผู้เป็นภรรยาด้วยสายตาเช่นนี้เลย

ไม่มีใครเข้าใจความรู้สึกนี้ของอานนาห์ มีเพียงแต่หลุยส์เท่านั้นที่เข้าใจและสงี่ยมเป็นกำลังใจให้กับอานนาห์ *«Jamais il ne l'a regardée ainsi. Elle se tourne vers Esther et Georges: tous ces yeux brillent pour Tania de la même ferveur. Elle ne trouve de soutien que dans le regard de Louise, qui a compris et tente de la rassurer d'un sourire.»* (p. 105)

เมื่อหลุยส์รับรู้เรื่องที่แม็กซิมและตาเนียคบชู้กันที่เมืองแซ็งต์-โกลติเยร์ทั้ง ๆ ที่อานนาห์และซิมมิงถูกจับตัวไปนั้น ถึงแม้อาจจะโกรธแค้นแทนอานนาห์เช่นเดียวกับคนอื่น ๆ แต่เธอก็พยายามปลอบเอสแตร์พี่สะใภ้ของแม็กซิมและทุกคนให้หายโกรธส่วนตัวเธอเองก็สะกดกลืนอารมณ์ตัวเองไว้ ไม่แสดงออกมา เพราะเธอเข้าใจสภาพจิตใจของทั้งคู่ว่าเป็นเรื่องที่หักห้ามใจกันไม่ได้ *«Louise tente de la (Esther) calmer, elle-même déchirée, à la fois indignée par la trahison de Maxime et poussée à l'indulgence. [...] elle accepte leur rencontre comme un fait du ciel contre lequel il serait vain de lutter.»* (p. 147)

เรื่องราวในนวนิยายได้เผยให้เห็นปมปัญหาทางจิตมากบ้างน้อยบ้างของตัวละครแต่ละตัว แกร็งแบร์ตและหลุยส์ได้รับการบำบัดรักษาปมในใจจนหายขาด กลายเป็นคนที่เข้มแข็งและสามารถทำประโยชน์ให้กับสังคม ช่วยบำบัดรักษาผู้อื่นได้ ส่วนแม็กซิมและตาเนียนั้น แม้จะได้รับการบำบัดรักษาจนความรู้สึกผิดและบาปแผลทางอารมณ์ได้หมดสิ้นไป แต่ในวัยชราที่พวกเขาไม่อาจยื้อสังขารที่ร่วงโรยเอาไว้ได้ ปมเด่นเรื่องรูปร่างหน้าตาที่พวกเขาได้พัฒนาขึ้นมาได้หมดสิ้นลง พวกเขาที่มีอายุยอมรับสัจธรรมข้อนี้ และตัดสิ้นใจหลีกหนีด้วยการจบชีวิตตนเองลงในที่ลับ

บทสรุป

ฟิลิปป์ แกร็งแบร์ตชี้ให้ผู้อ่านเห็นว่าการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวยิวในช่วงสงครามโลกครั้งที่สองไม่เพียงแต่สร้างความทุกข์เข็ญทั้งทางร่างกายและจิตใจให้กับชาวยิวในช่วงนั้น แต่ยังทำให้ชาวยิวที่ประสบเคราะห์กรรมเผชิญกับปัญหาอื่น ๆ อีกมากมาย เช่น ปัญหาการพลัดพราก การสูญเสียความรัก ความสัมพันธ์ร้างฉาน ความบอบช้ำทางจิตใจที่ต้องเห็นพี่น้องชาวยิวถูกจับไปย้งค่ายกักกัน จนเกิดเป็นบาดแผลทางอารมณ์ บางรายถึงกับกลายเป็นคนป่วยทางจิตอย่างเช่นแม็กซิมและตานิเย่ ยิ่งกว่านั้น สงครามครั้งนี้ยังส่งผลกระทบต่อมาถึงชาวยิวรุ่นลูกอย่างแกร็งแบร์ตให้กลายเป็นเด็กที่มีปมปัญหาต่าง ๆ ทางจิตอีกด้วย ผลกระทบ

ทางอารมณ์เช่นนี้ไม่อาจเกิดขึ้นกับผู้อ่านได้เลย หากฟิลิปป์ แกร็งแบร์ตไม่ได้ใช้ความรู้ทางด้านจิตวิเคราะห์สร้างตัวละครที่มีความซับซ้อนลึกซึ้งลงไปในระดับจิตใจ รวมไปถึงการใช้เทคนิคในการเล่าเรื่องที่เหมือนกับกระบวนการรักษาผู้ป่วยทางจิตทำให้ผู้อ่านเห็นว่าสงครามทำให้ชาวยิวต้องทุกข์ระทมแสนสาหัส โดยเฉพาะอย่างยิ่งความทุกข์ที่ก่อให้เกิดปมปัญหาทางใจ จนมีอาจจะกลับมามีสภาพจิตใจเป็นปกติได้ง่าย ๆ หนทางเดียวที่จะแก้ปัญหานี้ได้คือต้องอาศัยการเยียวยารักษาโดยนักจิตบำบัดเห็นได้ชัดจากการที่ผู้แต่งซึ่งเป็นนักจิตวิเคราะห์ตั้งใจสร้างตัวละครที่ชื่อหลุยส์ขึ้นมาให้เป็นผู้บำบัดตัวละครที่มีอาการป่วยทางจิตในนวนิยายเรื่องนี้

บรรณานุกรม

- คณาจารย์ภาควิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (๒๕๓๕). *จิตวิทยาทั่วไป*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จิระพรชัย บุญยเกียรติ (ผู้ร่วมผลิต). (๒๕๓๐). *ภาษาไทย ๗ (วรรณคดีวิจารณ์สำหรับครู)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ฉลอง ภิรมย์รัตน์. (๒๕๒๕). *จิตวิทยาปกติ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ศรีอนันต์.
- นพพร ประชากุล. (๒๕๕๒). *ยกอักษร ย้อนความคิด เล่ม ๑ ว่าด้วยวรรณกรรม*. กรุงเทพฯ: อ่าน.
- นพพร ประชากุล. (๒๕๕๒). *ยกอักษร ย้อนความคิด เล่ม ๒ ว่าด้วยสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: อ่าน.
- ปราโมทย์ เชาวศิศิลป์. (๒๕๒๖). *คู่มือทฤษฎีจิตวิเคราะห์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สหประชาพานิชย์.
- ปราโมทย์ เชาวศิศิลป์. (๒๕๓๒). *จิตวิเคราะห์แนวใหม่*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สหประชาพานิชย์.
- มธุรส สว่างบำรุง. (๒๕๕๒). *จิตวิทยาทั่วไป*. เชียงใหม่: โรงพิมพ์กิตติการพิมพ์.
- มลวิภา ทรวงุฒิสีล. (๒๕๒๖). *จิตวิทยาทั่วไปขั้นสูง*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ลิขิต กาญจนภรณ์. (๒๕๒๓). *จิตวิทยา พื้นฐานพฤติกรรมมนุษย์ เล่ม ๑*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.
- สุโท เจริญสุข. (๒๕๒๐). *จิตวิทยาผิดปกติเบื้องต้น โรคประสาท-โรคจิต และแนวทางป้องกันรักษา*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- อิษชาติ โรจนะหัสติน. *การรับมือกับบาดแผลทางอารมณ์*. สืบค้นเมื่อวันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๕๕, จาก http://www.dmhweb.dmh.go.th/sranrom/11article_th1.html.
- Daniel BERGEZ (sous la direction de). (1990). *Introduction aux Méthodes critique pour l'Analyse littéraire*. Paris: Bordas.
- Géraldine. Philippe GRIMBERT: *Interview exclusive*. (Consulté le 6 avril 2012). <http://cdcoeurs.over-blog.net/article-philippe-grimbert-interview-exclusive-70819059.html>.
- Jean Le GALLIOT. (1977). *Psychanalyse et Langages Littéraires*. Paris: Fernand Nathan.
- Olivier BRUNET. (2007). *Dossier Pédagogique: Philippe Grimberty: Un Secret*. Paris: Librairie Générale Française.
- Philippe GRIMBERT. (2004). *Un Secret*. Paris: Grasset.